

DIAGNOSTYKA PSYCHOPEDAGOGICZNA

Program ramowy przedmiotu

Kierunek studiów: Pedagogika – specjalności nauczycielskie

Rok/semestr studiów: II r. – semestr zimowy (studia I stopnia stacjonarne – niestacjonarne WPA Kalisz)

Formy zajęć: wykład (15 godz.), ćwiczenia (30 godz.)

CELE I ZADANIA PRZEDMIOTU:

Diagnoza pedagogiczna - podstawy teoretyczne i praktyczne. Etyczne aspekty diagnozy. Pomiar warunków życia dzieci i młodzieży w rodzinie i w instytucjach wspomagających oraz kompensujących zaburzenia rozwoju - w żłobku, przedszkolu, szkole, domu dziecka, rodzinie zastępczej, rodzinie opiekuńczej lub rodzinnym domu dziecka. Podstawowe elementy diagnozy - opis warunków rozwoju, poziom zaspokajania podstawowych potrzeb dziecka, programy wspomagania rozwoju¹. Strategie i typologia badań pedagogicznych ze względu na cel, organizację, przedmiot i procedurę. Metody i techniki badań pedagogicznych. Organizacja i etapy badań pedagogicznych. Zasady opracowywania materiałów badawczych. Znaczenie badań pedagogicznych w monitorowaniu reform i zmian oświatowych. Mierzenie jakości pracy placówek oświatowo – wychowawczych².

Celem kształcenia w ramach przedmiotu jest przyswojenie wiedzy z dziedziny badań pedagogicznych i jej znaczenia w pracy nauczyciela - ze szczególnym wyeksponowaniem roli i zadań przypadających nauczycielom i wychowawcom w zakresie diagnostyki pedagogicznej wobec współczesnych przemian społecznych i oświatowych.

Na podstawie przyswajanej wiedzy student powinien umieć:

- określać i interpretować podstawowe pojęcia z zakresu metod i technik badawczych stosowanych w pedagogice, w szczególności z zakresu diagnozy pedagogicznej w powiązaniu z innymi naukami (psychologia, metodologia pedagogiki, dydaktyka i podstawy wychowania odnoszącymi się do różnych szczebli edukacji szkolnej, pedagogika społeczna i metodyka edukacji dziecka).
- analizować i interpretować dobór metod, technik i narzędzi badawczych w badaniach empirycznych, których wyniki zostały opublikowane w wybranych wydawnictwach dla nauczycieli,
- dokonywać ewaluacji i interpretacji wybranych rozwiązań praktycznych,
- podejmować próby projektowania bardziej skutecznych sposobów oddziaływania pedagogicznego nauczyciela wobec zdiagnozowanego (wybranego) wycinka w przestrzeni edukacyjnej.

TREŚCI KSZTAŁCENIA

Wykłady:

Diagnostyka pedagogiczna a funkcje pedagogiki jako nauki społecznej - przedmiot diagnozy, cele i struktura procesu diagnostycznego. Diagnoza pełna a zegar ewaluacyjny i innowacje pedagogiczne.

Poznanie ucznia a źródła informacji o badaniach. Strategie i typologia badań pedagogicznych ze względu na cel, organizację, przedmiot i procedurę.

Podstawowe elementy procesu badawczego – cele a zmienne i ich wskaźniki w badaniach. Znajomość teorii a określanie cech zmiennej i jej wskaźników. Hermeneutyka i fenomenologia w badaniach pedagogicznych.

Badania sondażowe a diagnostyka pedagogiczna – różne dziedziny badań ze względu na przedmiot i zakres badań.

Techniki badawcze – zasady, dyrektywy ich stosowania z użyciem dobranych narzędzi badawczych:

¹Rozporządzenie MENiS z dnia 13 czerwca 2003r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia. Dz.U. z 2003 r. Nr 144, poz.1401, s.9717.

²Standardy kształcenia – pedagogika. Dz.U. nr 144, poz 1401 z 2004r.

- analiza dokumentów,
- testowanie (w tym pomiar socjometryczny),
- wywiad,
- obserwacja,
- ankietowanie.

Narzędzia badawcze a trafność i rzetelność pomiaru. Dobór próby badawczej (schematy doboru i wielkość próby badawczej wobec populacji).

Ewaluacja i zmiana w procedurze badań pedagogicznych..

Sondaż diagnostyczny a inne metody badań pedagogicznych.

Próby eksperymentalne i eksperymenty w pedagogice. Rodzaje zmiennych i plany badawcze. Plany badawcze i ich rodzaje w eksperymentach pedagogicznych. Plany quasi-eksperymentalne i preeksperymentalne.

Monografia pedagogiczna i metoda biograficzna w badaniach pedagogicznych.

Metody badań historyczno – pedagogicznych. Metody analizy porównawczej w badaniach pedagogicznych. Znaczenie badań porównawczych w postępie pedagogicznym w praktyce.

Studium indywidualnych przypadków – a terapia pedagogiczna.

Badanie w działaniu wobec triangulacji metod i technik badawczych w edukacji i jej wartości.

Metody statystyczne a badania ilościowe i jakościowe w badaniach społecznych.

Zasady i formy prezentacji wyników badań pedagogicznych. Normy Interpretacje empirycznych danych statystycznych.

Ogólne zasady gromadzenia, przetwarzania, analizowania i prezentacji danych źródłowych w badaniach empirycznych.

Podstawowe obszary diagnostyki psychopedagogicznej:

- edukacja szkolna i edukacja pozaszkolna,
- praca kulturalno – oświatowa,
- w działalność socjalno – wychowawcza,
- praca nauczyciela oraz jego aktywność w pracy badawczo - rozwojowej (ocena nauczyciela),
- pedagogika terapeutyczna (edukacja uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, skuteczność oddziaływań psychoterapeutycznych i socjoterapeutycznych, pomoc uczniom z problemami zdrowotnymi, choroby związane z zawodem nauczyciela),
- oddziaływania profilaktyczne a terapeutyczne w edukacji szkolnej i pozaszkolnej,
- współpraca nauczyciela z rodzicami, psychologiem, pedagogiem szkolnym, lekarzem i pielęgniarką w poznawaniu i edukacji uczniów w szkole i poza nią.

Konstruowanie klasowych i szkolnych programów profilaktycznych oraz terapeutycznych.

Struktura pracy dyplomowej – normy edytorskie w opracowywaniu wyników badań pedagogicznych (kryteria recenzji).

Podstawowe błędy w badaniu i interpretowaniu zjawisk pedagogicznych.

Studencki ruch naukowy na kierunkach nauczycielskich. Studenckie seminarium naukowe – prezentacje wybranych opracowań badawczych, w tym opracowań własnych.

Ćwiczenia:

Analiza porównawcza oraz konstruowanie narzędzi odnoszących się do poszczególnych technik badawczych stosowanych w badaniach diagnostycznych:

- analiza dokumentów,
- testowanie,
- pomiar socjometryczny,
- wywiad,
- obserwacja,
- ankietowanie.

Konstruowanie wybranych narzędzi badawczych – do konkretnego celu (np. arkusz obserwacyjny do badań korelacyjnych).

Określanie kryteriów (norm) analizy – ewaluacji (wartościowania) wybranych przypadków objętych diagnozą, terapią lub profilaktyką - różne przypadki.

Praktyczne opracowywanie diagnozy obranego rodzaju – np. wady postawy ciała wśród uczniów klasy I.

Interpretacje wybranych parametrów statystycznych w badaniach ilościowych (np. odchylenie standardowe, odchylenie od normy, współzależność i dynamika zjawisk) – zwłaszcza w zakresie oceniania osiągnięć uczniów.

Próbne projektowanie nowych rozwiązań wraz z ich oceną i weryfikacją – względem wybranego celu (np. układanie wielu wariantów testów kontrolnych na ten sam zakres treści kształcenia).

Opracowanie własnej koncepcji badań diagnostycznych, z uwzględnieniem problematyki, doboru technik badawczych oraz harmonogramu i terenu tych badań.

Próba opracowania pisemnego doniesienia z własnych badań diagnostycznych – przykładowa problematyka :

- czytelność lektur wśród uczniów poszczególnych klas szkoły podstawowej,
- udział uczniów w zajęciach terapeutycznych organizowanych w szkole,
- poziom umiejętności czytania wśród uczniów w poszczególnych klasach początkowych;
- formy aktywności uczniów klas początkowych w czasie wolnym od nauki;
- wykorzystanie bajek telewizyjnych w procesie edukacji dziecka w przedszkolu oraz w szkole;
- łączenie elementów edukacji kulturalnej z kształceniem programowym w toku edukacji elementarnej;
- wartości preferowane przez uczniów klas początkowych;
- rozpoznawanie i rozwijanie uzdolnień uczniów w szkole i poza nią;
- rozpoznawanie przejawów trudności w uczeniu się w obranym przypadku ucznia;
- skuteczność oddziaływań pedagogicznych nauczyciela wobec zdiagnozowanego przypadku ucznia;
- relacje pomiędzy szczeblem nauczania w klasach początkowych a edukacją w przedszkolu i w starszych klasach szkoły podstawowej;
-

Umiejętności i kompetencje studenta:

- rozpoznawanie objawów zagrożeń i trudności szkolnych uczniów;
- ocenianie jakości środowiska wychowawczego uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- konstruowanie programów interwencyjnych i profilaktycznych oraz projektów wspomagających rozwój uczniów, w tym uczniów wybitnie zdolnych, doświadczających trudności w uczeniu się, niepełnosprawnych i przewlekle chorych;
- promowanie prozdrowotnego stylu życia wśród uczniów, rodziców i nauczycieli;
- projektowanie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz integracyjnych w klasie.

Wymagania na zaliczenie przedmiotu:

- znajomość przestudiowanych co najmniej 2 pozycji spośród zalecanej literatury, w tym co najmniej jedna z literatury podstawowej,
- opracowanie procedury i narzędzi badawczych oraz samodzielne przeprowadzenie badań diagnostycznych w obranym zakresie i terenie, a następnie przedstawienie sprawozdania z przeprowadzonych badań w formie komunikatu – co najmniej jedno opracowanie,
- zaliczenie kolokwium z zakresu problematyki wykładów i ćwiczeń,
- aktywne uczestnictwo w zajęciach na Uczelni wraz z wykonywaniem zadań poleconych przez prowadzącego zajęcia.

Egzamin końcowy obejmuje: 1) rozwiązanie testu egzaminacyjnego oraz 2) rozmowę egzaminacyjną (z której mogą być zwolnieni ci studenci, którzy zostali wyróżnieni za aktywny udział w zajęciach i za rozwiązanie testu w formie pisemnej).

Literatura podstawowa:

- Badura J., Lepalczyk I. (red.), *Elementy diagnostyki pedagogicznej*. PWN, Warszawa 1987.
- Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., *Metody badawcze w naukach społecznych*, Zysk i S-ka. Poznań 2001.
- Gordon B. Moskowitz, *Zrozumieć siebie i innych. Psychologia poznania społecznego*, GWP, Gdańsk 2009.
- Janowski A., *Poznawanie ucznia*, WSiP, Warszawa 1978.

Jarosz E., Wysocka W., *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania.* Wyd. ŻAK, Warszawa 2006.

Konarzewski K., *Jak uprawiać badania oświatowe*, WSiP, Warszawa 2000.

Marzec-Holka K., *Wybrane zagadnienia diagnostyki pedagogicznej*, WSP, Bydgoszcz 1990.

Łobocki M., *Metody i techniki badań pedagogicznych*, Impuls, Kraków 2006.

Niemierko B., *Diagnostyka edukacyjna*, WN PWN, Warszawa 2009.

Pilch T., *Zasady badań pedagogicznych*, WSiP, Warszawa 2000.

Stemplewska-Żakowicz K., *Diagnoza psychologiczna. Diagnozowanie jako kompetencja profesjonalna*, GWP, Gdańsk 2009.

Wysocka E., *Diagnoza w resocjalizacji*, WN PWN, Warszawa 2008.

Zaczyński W., *Praca badawcza nauczyciela*, WSiP, Warszawa 2002.

Literatura uzupełniająca:

Chęć M., *Jąkanie. Diagnoza – terapia – program*, Impuls, Kraków 2007.

Chmielewska B., *Metodologia i metody badań społecznych ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy*, WSiP, Słupsk 1985.

Deptuła M.(red.), *Diagnostyka pedagogiczna i profilaktyka w szkole i środowisku lokalnym*, UKW, Bydgoszcz 2004.

Deptuła M.(red.), *Diagnostyka i profilaktyka w teorii i praktyce pedagogicznej*, tom 1-3, UKW, Bydgoszcz 2006.

Grzesiak J., *Statystyka w metodologii badań pedagogicznych. Wybrane rozdziały*, UAM WPA, Kalisz 1996.

Grzesiak J. (red), *Ewaluacja i innowacje w edukacji*, tomy IV-IX, UAM WPA, Kalisz-Konin 2006 – 2010.

Janicka-Panek T., *Skuteczność zintegrowanej edukacji wczesnoszkolnej po trzech latach reformy*. Kraków 2002.

Kaja B., *Problemy diagnozy i terapii zaburzeń rozwoju u dzieci w wieku przedszkolnym*, WSP, Bydgoszcz 1980.

Kawula S., Dąbrowski Z., Gałaś M., *Diagnozowanie potrzeb opiekuńczo-wychowawczych i kulturalnych środowiska rodzinnego*. UMK, Toruń 1980.

Mc Williams Nancy, *Diagnoza psychoanalityczna*, GWP, Gdańsk 2009.

Oszwa U.(red.), *Wczesna diagnoza dziecięcych trudności w liczeniu. Wybrane zagadnienia*. Impuls, Kraków 2008.

Nowacki T., *Teczka biograficzna ucznia*. PZWS, Warszawa 1977.

Palka S., *Warunki efektywności nauczania w szkole średniej*. WSiP, Warszawa 1977.

Paluchowski J.W., *Diagnoza psychologiczna*. Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

Rusiecki J. *Nauczyciele okresu transformacji. Próba diagnozy zawodu*. WSP. Olsztyn 1999.

Sołtys, M.K. Szmigiel, *Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej*. ZamKor. Kraków 2003.

Tyszkowa M. (red.), *Diagnoza psychologiczna dla celów wychowawczych*. UAM, Poznań 1981.

Warsicka A., *Stopień opanowania cichego czytania a powodzenie dziecka w nauce szkolnej*. UAM, Poznań 1977.

Wenta K., Perzycka E. (red.), *Diagnoza i ewaluacja w przemianach edukacyjnych*, CDiDN, Szczecin 2007.

Wilgocka-Okoń B., *Dojrzałość szkolna a środowisko*. PZWS, Warszawa 1972.

Wilgocka-Okoń B., *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków*. Wyd. ŻAK. Warszawa 2003.

Wiłkomirska A., *Ocena kształcenia nauczycieli w Polsce*, ISP, Warszawa 2005.

UAM, Poznań 1977.

Ziemski S., *Problemy dobrej diagnozy*, PWN, Warszawa 1973.

Wybrane artykuły z czasopism pedagogicznych i materiały z konferencji naukowych.
Inne wg uzgodnień z prowadzącymi zajęcia.